

Statenbrief

Aan Provinciale Staten

Onderwerp	Voorontwerp Nota Ruimte
Datum	09-07-2024
Documentnummer	UTSP-2028850708-6026
Van	Erik van Hoogstraten
Telefoonnummer	+31625762279
E-mailadres	erik.van.hoogstraten@provincie-utrecht.nl
Domein/opgave	SLO
Team	SRO
Portefeuillehouder	Van Essen
Bijlagen	Kamerbrief Voorontwerp Nota Ruimte en reflecties PBL en CRa ruimtelijke voorstellen provincies Voorontwerp Nota Ruimte

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

Op 21 juni 2024 heeft minister Hugo de Jonge van BZK namens het kabinet de voorontwerp Nota Ruimte naar de Tweede Kamer gestuurd. Het voorontwerp is een eerste ruimtelijke vertaling van de opgaven voor Nederland richting 2050, met een doorkijk naar 2100. Het benoemt gemaakte keuzes en geeft richting voor te maken keuzes in heel Nederland. Het gaat over grote, urgente ruimtelijke opgaven o.a. op het gebied van water, bodem, landbouw, natuur, energie, (circulaire) economie, mobiliteit, wonen, groen in en om de stad, defensie, cultureel erfgoed en landschap. De voorontwerp Nota Ruimte volgt op de contourennotitie Nota Ruimte van 6 oktober 2023. En is een tussenstap op weg naar de ontwerp Nota Ruimte en vervolgens de definitieve Nota Ruimte. De definitieve Nota Ruimte is een voor het Rijk bindende Omgevingsvisie en het beleidsmatige kader van de Omgevingswet. Door middel van deze brief worden uw Staten over de inhoud en het proces van het voorontwerp en de duiding van de betekenis ervan voor de provincie Utrecht geïnformeerd. In algemene zin sluiten de keuzes van het Rijk in het voorontwerp goed aan op die in de Omgevingsvisie provincie Utrecht.

Toelichting:

Voorgeschiedenis

Het inhoudelijke vertrekpunt voor de voorontwerp Nota Ruimte wordt gevormd door:

- de huidige Nationale Omgevingsvisie, de NOVI (11 september 2020). Uw Staten zijn hierover geïnformeerd in de [Statenbrief Definitieve Nationale Omgevingsvisie](#) (29 september 2020) en in de [Statenbrief Zienswijze provincie Utrecht ontwerp NOVI](#) (16 oktober 2019). Op 12 september 2029 heeft in het huis voor de provincie Utrecht een informatieavond over de ontwerp NOVI plaatsgevonden.
- de Ruimtelijke Ordeningsbrief (17 mei 2022). Uw Staten zijn hierover op 7 juni 2022 geïnformeerd in de [Statenbrief Kamerbrief Ruimtelijke Ordening](#).
- de lopende nationale programma's en provinciale/regionale uitwerkingen daarvan (divers). Uw Staten zijn hierover op 18 oktober 2022 geïnformeerd in de [Statenbrief Betrokkenheid Provinciale Staten bij provinciale rol in nationale regie op de RO](#).
- de contourennotitie Nota Ruimte (6 oktober 2023). Zie: [Contourennotitie Nota Ruimte](#).

- de provinciale ruimtelijke voorstellen, w.o. het Ruimtelijk Voorstel provincie Utrecht (12 december 2023). Uw Staten zijn hierover op 12 december 2023 geïnformeerd in de [Statenbrief Ruimtelijk Voorstel provincie Utrecht](#).
- de ontwikkelperspectieven voor de NOVEX-gebieden, w.o. die voor Schipholregio (23 juni 2023), Utrecht-Amersfoort (7 november 2023), Arnhem-Nijmegen-Foodvalley (7 december 2023) en Groene Hart (15 december 2023). Uw Staten zijn hierover op 12 december 2023 geïnformeerd in de [Statenbrief Ruimtelijk Voorstel provincie Utrecht](#).

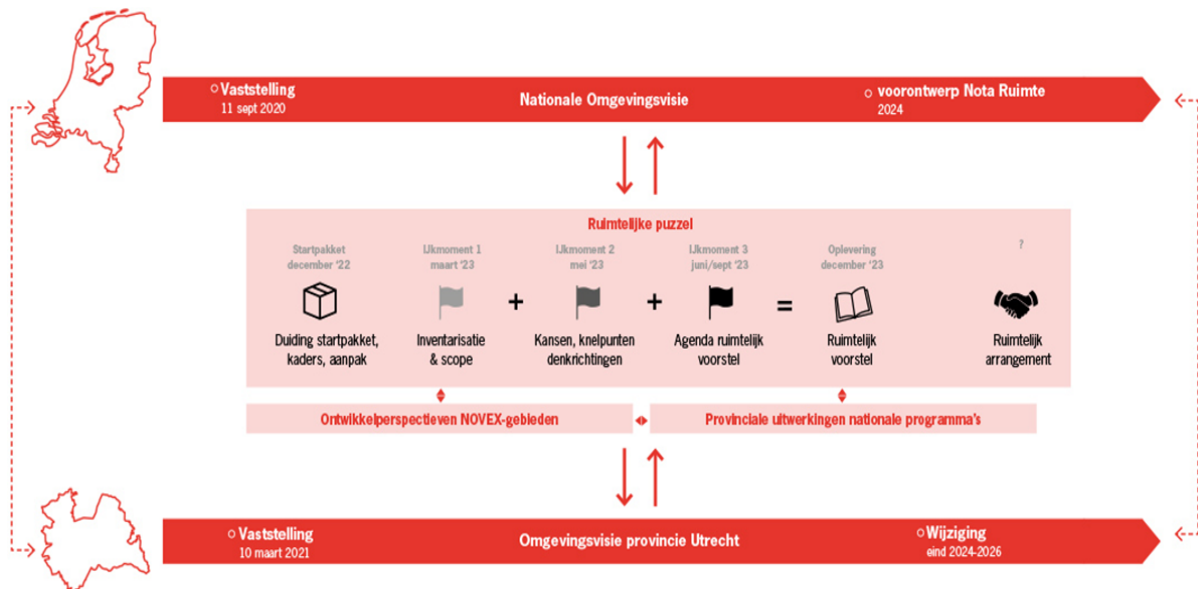
Status voorontwerp Nota Ruimte

Het voorontwerp heeft een informele status. Dit is anders dan de ontwerp Nota Ruimte die hierop volgt, een formele status kent en op zijn vroegst medio 2025 (afhankelijk van gewenste beleidslijnen van het nieuwe kabinet) ter inzage wordt gelegd. Het voorontwerp gaat dan ook niet gepaard met een uitvoeringsagenda. Het is een handreiking aan het nieuwe kabinet en vormt de basis voor gesprek met de diverse partijen, provincies, gemeenten, waterschappen, bedrijven, maatschappelijke organisaties en de samenleving. Besluitvorming over het verdere proces en de inhoud van de Nota Ruimte is aan het nieuwe Kabinet.

Samenhang NOVI/Nota Ruimte, NOVEX en Omgevingsvisie provincie Utrecht

De provincie Utrecht is een drukke en relatief volle provincie met veel opgaven en ambities. Deze staan in de Omgevingsvisie provincie Utrecht (10 maart 2021). Ook het Rijk heeft veel opgaven en ambities, die (deels) samengaan met die van onze provincie. Deze staan in de geldende Nationale Omgevingsvisie (NOVI, 11 september 2020) en het daaraan verbonden programma NOVEX (versnelling uitvoering NOVI). In opmaat naar een nieuwe Nota Ruimte heeft het Rijk aan de provincie Utrecht gevraagd om te onderzoeken hoe nationale ruimtelijke uitdagingen gecombineerd kunnen worden met onze provinciale opgaven. Dit hebben we onderzocht in het Ruimtelijk Voorstel provincie Utrecht 'Versnellen, Vernieuwen, Verdiepen' (GS, 12 december 2023). In ons Ruimtelijk Voorstel hebben we 27 agendapunten en bijbehorende acties opgenomen, voor zowel Rijk als provincie Utrecht.

Parallel aan de totstandkoming van de ontwerp Nota Ruimte is het voornemen dat Rijk en provincie Utrecht op basis van het ruimtelijk voorstel afspraken maken over de uitvoering van nationale opgaven in de provincie Utrecht. Deze afspraken over beleid, uitvoering en onderzoek worden opgenomen in een gezamenlijk ruimtelijk arrangement. Het Ruimtelijk Voorstel provincie Utrecht vormt mede de opmaat tot wijziging van de Omgevingsvisie provincie Utrecht (eind 2024-2026).

Samenhang NOVI/Nota Ruimte, Ruimtelijk Voorstel en Omgevingsvisie provincie Utrecht (bron: provincie Utrecht, 2024)

Inhoud voorontwerp: Visie, drie principes en drie bewegingen

De voorontwerp Nota Ruimte wil recht doen aan alle Nederlandse regio's en de onderscheidende kracht van alle delen van ons land benutten. Op die manier levert heel Nederland een bijdrage aan de ruimtelijke opgaven en veranderingen en kan ook heel Nederland daarvan profiteren.

Het voorontwerp bevestigt de drie breed gedragen principes voor een rechtvaardige verdeling van de ruimte:

- Recht doen aan volgende generaties: niet afwentelen. Keuzes moeten niet zorgen voor het afschuiven naar volgende generaties of andere gebieden.
- Recht doen aan schaarste: meervoudig ruimtegebruik. Waar mogelijk moeten functies slim en met kwaliteit worden gecombineerd.
- Recht doen aan eigenheid: gebiedskenmerken centraal. Beschermen en benutten wat er is en toevoegen wat past bij de waarde en het karakter van het gebied.

In het voorontwerp worden de belangrijkste nationale ruimtelijke keuzes beschreven voor de ruimtelijke ordening van Nederland richting 2050 en 2100. Hierbij hanteert het Rijk de volgende indeling:

1. Reeds gemaakte keuzes op basis van de verschillende vastgestelde nationale programma's en ingezet beleid.
2. Nog te maken keuzes: de invulling hiervan is aan het nieuwe kabinet.
3. Te agenderen/ te onderzoeken keuzes: deze vragen verdere verdieping.

De ruimtelijke opgaven waar Nederland voor staat zijn gebundeld in drie bewegingen die onderling sterk verbonden zijn en in het voorontwerp worden ondersteund met kaartmateriaal:

1. Naar een toekomstbestending evenwicht tussen landbouw en natuur
Het Rijk wil dat de landbouw een sterke sector blijft én dat de kwaliteit van onze natuur verbetert. Daarvoor moeten landbouw en natuur meer met elkaar worden verweven. En moeten landbouw en natuur meer worden aangepast aan de draagkracht van het water- en bodemsysteem. Daarbij moet zorgvuldig worden omgegaan met landbouwgrond, om ervoor te zorgen dat er voldoende ruimte is voor voedselproductie.
2. Naar een klimaatneutrale en circulaire samenleving
Om een sterke economie en onze energievoorziening ook in de toekomst te garanderen, moeten we volgens het Rijk energie besparen en energie zoveel mogelijk lokaal opwekken. In een sterke en circulaire economie moeten in regio's vraag en aanbod dicht bij elkaar worden gebracht en bestaande werklocaties en milieuruimte intensiever worden benut. Dit beperkt vervoersstromen en ruimtegebruik. Nationaal moeten functies worden geclusterd en infrastructuur worden gebundeld. De vijf haven- en industrieclusters in ons land zijn hierin belangrijke schakels.
3. Naar sterke regio's, steden en dorpen in heel Nederland
Veel meer dan voorheen stelt het Rijk voor de kwaliteiten en aanwezige potenties in alle Nederlandse regio's, steden en dorpen benutten en versterken, vanuit het streven naar brede welvaart. In deze beweging worden drie uitgangspunten voor keuzes ten aanzien van wonen, werken, voorzieningen, mobiliteit en groen in en om de stad gehanteerd. Dat zijn nabijheid, herkenbare identiteit en goede leefomgevingskwaliteit en versterking bestaand bebouwd gebied. Dit vertaalt zich door naar een regionaal gedifferentieerde aanpak via vier globale inzetten. Het gaat daarbij om vitaliseren (luwe en meer landelijke regio's), initiëren (regio's op grotere afstand van het economisch kerngebied), stimuleren (strategisch gelegen regio's) en accommoderen (dynamische regio's).

De kwaliteit van het water- en bodemsysteem werkt door in alle bewegingen en beïnvloedt de daarin te maken ruimtelijke keuzes. De beschikbaarheid van drinkwater en zoetwater komt steeds meer onder druk te staan en klimaatverandering zorgt voor meer weersextremen met periodes van wateroverlast en grote droogte. Dit vraagt om acties om de robuustheid van ons land te versterken. De thema's Defensie en cultureel erfgoed en landschap worden apart beschreven na de bewegingen. Deze onderwerpen raken in meer of mindere mate alle bewegingen, maar kennen ook hun eigen overkoepelende opgaven.

Reflecties PBL en CRa ruimtelijke voorstellen provincies

De 12 provinciale ruimtelijke voorstellen hebben mede als inhoudelijke input voor de voorontwerp Nota Ruimte gediend. Minister Hugo de Jonge van BZK heeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en het College van Rijksadviseurs (CRa) verzocht om in algemene zin op de ruimtelijke voorstellen van de provincies te reflecteren ten behoeve van het voorontwerp. Het PBL constateert dat provincies in hun ruimtelijke voorstellen vragen om een 'integraal Rijksverhaal' met een nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur, waaruit duidelijk wordt waar nationale opgaven elkaar raken en welke ruimtelijke keuzes het Rijk daarin maakt. Bovendien vragen de provincies om voldoende Rijksfinanciën en capaciteit beschikbaar te stellen om tot uitvoering over te gaan. Ook het CRa onderschrijft de noodzaak voor Rijksregie. Verder adviseert het CRa om de opgaven in Europese context te bezien en wordt het belang van kaartmateriaal benoemd, als basis om tot goede afwegingen en heldere communicatie te komen.

In de voorontwerp Nota Ruimte zijn per beweging en overkoepelende opgave in algemene zin de hoofdlijnen van de provinciale ruimtelijke voorstellen en de reflecties van het PBL en het CRa daarop opgenomen. In de reflecties worden geen uitspraken per provinciaal ruimtelijk voorstel gedaan. Wel zijn verschillende voorbeelden opgenomen van vraagstukken die in de verscheidene provinciale voorstellen zijn geagendeerd. Zo is met betrekking tot het Ruimtelijk Voorstel provincie Utrecht als voorbeeld aangehaald dat "*de provincie Utrecht ervoor waarschuwt dat de noodzakelijke investeringen op de kortere termijn in infrastructuur en mobiliteit in de Randstad niet onder druk mogen komen te staan door langere termijndiscussies over een mogelijke verschuiving van verstedelijking van de Randstad naar andere regio's.*"

Duiding betekenis provincie Utrecht

Drie principes voor een rechtvaardige verdeling van de ruimte

De principes uit het voorontwerp van niet afwentelen, ruimte meervoudig gebruiken en gebiedskenmerken centraal stellen, sluiten naadloos aan bij de uitgangspunten uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht van kwaliteiten verzilveren, concentreren en combineren en lokaal maatwerk bieden.

Beweging naar een toekomstbestending evenwicht tussen landbouw en natuur

De voorontwerp Nota Ruimte volgt de lijn van het ontwerp Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Binnen de provincie Utrecht geven wij hier gebiedsgerichte vertaling aan via het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) en de bijbehorende gebiedsprocessen. Hierbij staat maatwerk centraal aansluitend op de gebiedskenmerken en ontwikkelingen in een gebied.

Het voorontwerp verdeelt het landelijke gebied in vier type gebieden: natuur(gebieden), landbouwaandachtsgebieden, landbouwgebieden en gebieden met gebouwgebonden landbouw. Deze type gebieden worden niet vertaald naar een kaart, behalve de bestaande gebieden met gebouwgebonden landbouw, zoals de bestaande hokvee-concentraties in de Gelderse Vallei. De landbouwaandachtsgebieden zijn gebieden waar de fysieke condities over het algemeen beperkender zullen zijn, doordat hier specifieke, aanvullende opgaven gelden ten behoeve van herstel van het water- en bodemsysteem, biodiversiteit en klimaat. Hierbij wordt gedacht aan de grondwaterbeschermingsgebieden en de prioritaire gebieden uit het NPLG (veenweidegebieden (zoals het Groene Hart), bufferzones rondom kwetsbare beekdalen, overgangsgebieden rondom stikstofgevoelige natuur). Het voorontwerp pleit voor een aanpak waarbij zoveel mogelijk wordt ingezet op meervoudig functiegebruik, met behoud van landbouwperspectief, door, bij voorkeur, meer verwevenheid tussen landbouw en natuur te realiseren. In de landbouwgebieden richt het voorontwerp zich per gebied op een perspectief voor de landbouw op basis van het water- en bodemsysteem en de fysieke condities. De landschapstypes zijn hiervoor leidend en zijn op een kaart opgenomen. Voor de natuurgebieden gelden de keuzes gemaakt in het NPLG. Voor de versterking van de bestaande natuurgebieden zijn robuuste ecologische verbindingen noodzakelijk, zoals bv. tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. Het voorontwerp geeft aan dat regio-overschrijdende verbindingen op de langere termijn nog aandacht nodig hebben.

Voor de veenweidegebieden, zoals het Groene Hart, geeft het voorontwerp aan dat er moet worden toe bewogen naar een waterpeil van 20 tot 40 cm onder maaiveld. Afhankelijk van de bodemcompositie,

omstandigheden van het watersysteem en de behoeften van het gebied. Omdat dit leidt tot vermindering van broeikasgasemissies en bodemdaling. Met het UPLG volgt de provincie Utrecht de lijn van de Regionale Veenweiden Strategie Utrechtse veenweiden (2022) waarin dit is uitgewerkt. En waarin is aangegeven dat verhoging van de (grond)waterstanden nodig is om de provinciale doelstelling voor Utrecht te halen. Met grondwaterstanden van 40 cm onder maaiveld blijkt dat de uitstoot van broeikasgassen voor een groot deel is te verminderen. In een klein deel zullen hogere grondwaterstanden tot 20 cm onder maaiveld nodig zijn. In de voorontwerp Nota Ruimte wordt aangegeven dat de aanvoer van gebiedsvreemd water moet worden beperkt en gebiedsgericht ruimte moet worden gezocht voor het bergen en vasthouden van water. Specifiek m.b.t het Groene Hart is in het voorontwerp gesteld dat hier kansen liggen in het combineren van de water- en bodemopgaven, met de benodigde extra ruimte voor recreatief groen. In het Ruimtelijk Voorstel provincie Utrecht hebben we er bij het Rijk op aangedrongen om in de Deltabeslissing 2026 bij de verdeling van zoetwater rekening te houden met de watervraag m.b.t. de veenweiden in het Groene Hart, omdat hieraan niet kan worden voldaan via bergen en vasthouden van gebiedseigen water in dit gebied.

Beweging naar een klimaatneutrale en circulaire samenleving

Het voorontwerp focust sterk op de vijf haven-industriegebieden (die provincie Utrecht niet heeft), de (grootschalige) bedrijventerreinen en de logistieke netwerken. Er worden een aantal grote opgaven geformuleerd: strategische autonomie, energiezekerheid, planetaire grenzen, netwerken, water en bodem en brede welvaart en ruimtelijke kwaliteit. Strategische autonomie werkt vooral door op nationaal en Europees niveau. De overige ruimtelijke opgaven brengen ook vraagstukken op provinciaal en lokaal niveau met zich mee en dienen dus onderdeel van gesprek te worden.

In het ruimtelijk beeld voor 2050 wordt beschreven dat onze nationale netwerken voor vervoer en energie en de grote economische clusters grotendeels op dezelfde plek zullen liggen als nu. Het Rijk stelt voor dit wel slimmer te bundelen en clusteren tot een meer logisch samenhangend geheel, door richting te geven aan regionale economische ontwikkeling. Als startpunt voor gesprek hierover is de voorontwerpkaart 'Beweging naar het benutten en versterken van regionale kansen voor economische ecosystemen en een duurzaam energiesysteem' opgenomen waarop regionale ecosystemen worden geïdentificeerd. Op het grondgebied van de provincie Utrecht zijn dat de bouw en levensmiddelen. Ook wordt een volwassen campus (Utrecht Science Park) aangegeven. Dit ziet het Rijk in het voorontwerp als basis voor gesprek over regionale ontwikkelrichtingen, onderlinge regionale samenhang en de relaties tot het nationale netwerk.

Over het nationale energienetwerk (buisleiding, waterstof) is op de voorontwerpkaart 'Beweging naar het benutten en versterken van het nationale systeem van clusters en corridors' te zien dat dit om de provincie Utrecht heen gaat en de zware industrieclusters van Nederland verbindt. Deze clusters heeft Utrecht niet en daarom is in onze provincie weinig restwarmte beschikbaar. Het ontbreken van zware industrie clusters heeft wel een positieve impact op een schonere leefomgeving. Het elektriciteitsnetwerk (380kV) doorsnijdt de provincie en kent slechts één verdeelstation op het hoofdnet, namelijk Kortrijk in Breukelen. Dat is kwetsbaar. In het Ruimtelijk Voorstel provincie Utrecht hebben we het Rijk dan ook verzocht om het energiesysteem van de toekomst te onderzoeken om zo richting te geven aan het nationale energienetwerk op de langere termijn.

De ruimtelijke strategie die het Rijk in het voorontwerp heeft opgenomen bestaat uit vier ruimtelijke principes die ze toepassen op drie schaalniveaus. Lokaal (schaalniveau van de wijk en het bedrijventerrein), regionaal (logisch samenhangende regio's) en (inter)nationaal schaalniveau (de nationale netwerken en clusters en de internationale uitwisseling). De vier ruimtelijke principes vormen de basis voor de ruimtelijke uitwerking van de beweging die wordt ingezet en kennen geen volgordelijkheid. Zij geven nadere invulling aan de drie leidende principes in de Nota Ruimte (niet afwentelen, meervoudig ruimtegebruik, gebiedskenmerken centraal) en maken deze specifiek voor betreffende beweging:

- Waar mogelijk besparen op gebruik van energie en grondstoffen;
- Vraag en aanbod in samenhang optimaliseren;
- Beter benutten en beschermen van het bestaande;
- Strategisch uitbreiden.

Beweging naar sterke regio's, steden en dorpen in heel Nederland

In het voorontwerp is door het Rijk aangegeven dat zij de sterke autonome trend tot concentratie van mensen en economie in de Metropoolregio Utrecht (NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort) zal accommoderen, evenals die in de Metropoolregio's Amsterdam en Eindhoven. Maar accommoderen betekent niet dat overal plek aan kan worden geboden. En zeker niet op de wijze waarop we dat gewend waren. Als wordt gekozen voor slimme verdichting en transformatie is er hier ook op langere termijn nog ruimte om substantieel woningen toe te voegen. Ingezet wordt op ontwikkeling, intensivering en behoud van het bestaande areaal aan bedrijventerrein, zodat er tijdig een passend aanbod beschikbaar is om de economische dynamiek in de regio te behouden, dan wel te versterken. Verstedelijking vindt bij voorkeur plaats op plekken die goed bereikbaar zijn met openbaar vervoer. In deze regio's kan het mobiliteitssysteem de groei niet altijd bijbenen. Daarom zijn er afspraken gemaakt om de komende jaren in deze regio's nog flink te investeren in het mobiliteitsnetwerk (zoals de Merwedelijn tussen Utrecht en Nieuwegein). Daarnaast zullen lopen en fietsen een belangrijkere rol gaan vervullen. Op groene kwaliteit is een inhaalslag nodig. Het gaat daarbij ook om het beschermen en door ontwikkelen van de grotere groenblauwe structuren naar regionale landschapsparken, zoals scheggen. Deze regio's hebben ook een opgave op het gebied van gezondheid, bijvoorbeeld als het gaat om bescherming tegen (cumulatie van) luchtvervuiling en geluidsoverlast. Dit is in lijn met onze inzet voor meer en beter groen in het programma Groen Groeit Mee en een gezonde leefomgeving in het programma Gezond en Veilig.

Regio Foodvalley (NOVEX-gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley) behoort tot de regio's die strategisch liggen ten opzichte van de economisch dynamische gebieden als de Metropoolregio's Amsterdam, Utrecht en Eindhoven. De Rijksinzet hier is gericht op het stimuleren van ruimtelijk-economische ontwikkeling en herstructurering. Deze regio's kennen nu al autonome groei en zijn daarom ook logische plekken voor woningbouw. Ze vragen om een steviger inzet op economische ontwikkeling om in balans te blijven groeien. De beschikbare ruimte in het mobiliteitssysteem moet optimaal worden benut door meer geconcentreerde verstedelijking rond mobiliteitsknopen, waarmee het gebruik van openbaar vervoer, en voor kortere afstanden lopen en fietsen, wordt gestimuleerd.

Het Rijk zegt in het voorontwerp de samenwerking in de huidige NOVEX-verstedelijkingsgebieden (w.o. Utrecht-Amersfoort en Arnhem-Nijmegen-Foodvalley) met volle energie voort te willen zetten. Daarbij wordt ingezet op doorgroei van de bestaande verstedelijkingsstrategieën c.q. ontwikkelperspectieven, met daarbij sterkere inzet op extra woningbouw, economische ontwikkeling, voorzieningen, groen in en om de stad, bescherming en benutting van (Wereld)erfgoed en ruimtelijke kwaliteit. Dit past bij de ambitie die wij voor onze NOVEX-verstedelijkingsgebieden hebben met een inzet op Groen Groeit Mee, verstedelijking in metropoolpoorten, regiopoorten en vitale kernen en een systeemsprong voor een samenhangend multimodaal mobiliteitssysteem. Hierbij geldt wel dat het Rijk de randvoorwaarden op het gebied van drinkwaterbeschikbaarheid, energieleveringszekerheid, bereikbaarheid, gezondheid en groen tijdig op orde dient te brengen. Anders stopt de uitvoering van de verstedelijking. Wij zullen hier in onze lobby bij het Rijk aandacht voor blijven vragen.

Water en bodem

Het principe van water en bodem sturend maakt al onderdeel uit van de ambities in de Omgevingsvisie provincie Utrecht. Ook binnen het provinciaal Bodem- en waterprogramma 2022–2027, het Programma Klimaatadaptatie 2020–2023 en het UPLG zijn diverse beleidsdoelen en acties benoemd in lijn met principe water en bodem sturend. Met de kennis van nu over klimaatverandering en weersextremen en de opgaven in het landelijke en stedelijk gebied is wel een herijking van de bestaande kaders en een verdere verdiepingsslag en aanscherping op onderdelen nodig in de wijziging van onze Omgevingsvisie.

Voor de kwetsbare en waardevolle landschappen rond Utrecht en Amsterdam, zoals het veenweidegebied, het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies en de diepliggende polders, is in het voorontwerp specifiek aangegeven dat hier slechts beperkte mogelijkheid tot buitenstedelijke ontwikkeling is. Dit strookt met de keuze in de Omgevingsvisie provincie Utrecht en het Ontwikkelperspectief NOVEX-gebied Utrecht-Amersfoort 'Gezond groeien in nabijheid' om de ruimtevraag voor wonen en werken vooral op een duurzame wijze te accommoderen via binnenstedelijke en binnendorpse ontwikkeling.

Defensie

De NOVI dateert uit 2020. Sindsdien is de veiligheidssituatie in de wereld fundamenteel veranderd. Het voorontwerp beschrijft een richting waarbij de focus van het ministerie van Defensie nog meer dan voorheen komt te liggen op de hoofdtaak 'beschermen van het eigen grondgebied en dat van bondgenoten'. Dit vertaalt zich ook ruimtelijk en de defensie-opgaven hebben een prominente rol in het voorontwerp. Om alle ruimtebehoefes voor defensie in beeld te brengen loopt het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD). In het voorontwerp zijn de bestaande defensierterreinen en de zoeklocaties voor nieuwe activiteiten in onze provincie weergegeven. Zoals de MASS radar Soesterberg, de landmacht kazernes, oefenterreinen en helikopterlandingsplaatsen. Naar verwachting zal het nieuwe kabinet eind 2024/begin 2025 de finale locatiekeuzes met betrekking tot het NPRD vastleggen. Deze 'voorkeursalternatieven' landen vervolgens in de ontwerp en definitieve Nota Ruimte. Provincie Utrecht is intensief betrokken bij dit proces en heeft o.m. een zienswijze ingediend op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Uw Staten zijn hierover in een [Statenbrief](#) van 30 januari 2024 geïnformeerd.

Cultureel erfgoed en landschap

In het voorontwerp wordt speciale aandacht besteed aan het respecteren van de uitzonderlijke universele waarde van het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Dit vraagt volgens het Rijk om een zorgvuldige en voorspelbare aanpak voor integrale ruimtelijke afwegingen. In een vroeg stadium moet worden bekeken welke ontwikkelingen worden voorzien, wat de impact is op de uitzonderlijke universele waarde en wat alternatieve locaties, oplossingsrichtingen en inpassingen zijn die geen impact hebben op de erfgoedwaarden of de uitzonderlijke universele waarde kunnen versterken. De ruimtelijke arrangementen, Mooi Nederland en ruimtelijk ontwerp zijn instrumenten die door het Rijk hiervoor kunnen worden ingezet. Deze Rijksinzet past bij ons uitgangspunt uit de Omgevingsvisie provincie Utrecht om een balans tussen de Utrechtse kwaliteiten en de grote opgaven te bewerkstelligen. En het uitgangspunt van bescherming en benutting van cultuurhistorische en landschappelijke waarden als dragers en aanjagers van omgevingskwaliteit.

Vervolprocedure / voortgang:

Het voorontwerp is een tussenstap en de basis voor een uitgebreid (wettelijk niet-verplicht) participatietraject voor het Rijk om te komen tot een ontwerp Nota Ruimte (op zijn vroegst medio 2025, afhankelijk van gewenste beleidslijnen van het nieuwe kabinet). Het Rijk wil de maanden september en oktober 2024 benutten om, via intensief overleg met (de koepelorganisaties van) provincies, gemeenten en waterschappen, op provinciaal dan wel regionaal niveau met elkaar in gesprek te gaan over de in het voorontwerp beschreven keuzes. Hiernaast wil zij in gesprek gaan over hoe te komen van het voorontwerp naar het ontwerp Nota Ruimte en de uitvoeringsagenda die daarbij gemaakt zal worden. De 27 agendapunten met bijbehorende acties uit het Ruimtelijk Voorstel provincie Utrecht zijn onze inzet om samen met het Rijk te werken aan de grote, urgente opgaven in de provincie Utrecht en haar omgeving. Door in de provincie Utrecht knelpunten op te lossen en kansen te pakken, maken we onze provincie sterker en helpen we heel Nederland verder.

Vooruitlopend op dit participatietraject zal voor het zomerreces 2024 door de partijen in de Metropoolregio Utrecht een 'feliciteatiebrief' naar minister Mona Keijzer van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) worden gestuurd. Hierin zal de minister worden gefeliciteerd met de nieuwe functie, worden gewezen op het belang van een langjarige integrale samenwerking aan de grote, urgente ruimtelijke opgaven in en om de provincie Utrecht en worden uitgenodigd voor een werkbezoek.

Parallel aan de totstandkoming van de ontwerp Nota Ruimte werkt het Rijk, als het nieuwe kabinet deze werkwijze voortzet, met provincies en NOVEX-gebieden aan respectievelijk de opstelling van ruimtelijke arrangementen (op basis van de provinciale ruimtelijke voorstellen) en uitvoeringsagenda's/regionale investeringsagenda's (op basis van de ontwikkelperspectieven). De afspraken in de ruimtelijke arrangementen en uitvoeringsagenda's/regionale investeringsagenda's gaan wat ons betreft enerzijds over keuzes voor de Nota Ruimte en over daarmee samenhangende keuzes in omgevingsvisies van provincies en anderzijds over benodigde acties om realisatie van de opgaven te versnellen.

Na de formele terinzagelegging van de ontwerp Nota Ruimte stelt het Rijk de definitieve Nota Ruimte op. Deze zal, na vaststelling, de geldende NOVI uit 2020 als vigerend kader voor al het Rijksbeleid in de fysieke leefomgeving vervangen.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen